

JOHN BOYNE

De jongen
in de
gestreepte
pyjama

Bruno doet een ontdekking

Toen Bruno op een middag uit school kwam, trof hij tot zijn verbazing Maria aan in zijn slaapkamer – het dienstmeisje dat altijd met gebogen hoofd naar het vloerkleed staarde en nooit opkeek – die bezig was om al zijn spullen uit de klerenkast te halen en in vier grote houten kratten te pakken, zelfs de dingen die hij achter in de kast had verstopt en die van hem waren en waar niemand aan mocht komen.

‘Wat bent u aan het doen?’ vroeg hij zo beleefd mogelijk, want ook al beviel het hem helemaal niet om bij thuiskomst te merken dat er iemand aan zijn spullen zat, zijn moeder had hem altijd gezegd dat hij Maria met respect diende te behandelen en niet zomaar de toon waarop zijn vader tegen haar sprak mocht nadoen. ‘Blijf van mijn spullen af.’

Maria schudde haar hoofd en wees naar de trap achter hem, waar zojuist Bruno’s moeder was verschenen. Ze was een rijzige vrouw met lang rood haar dat ze in een soort knot

met een netje achter op haar hoofd droeg; ze wrong nerveus haar handen alsof ze iets moest vertellen wat ze liever niet vertelde of iets moest geloven wat ze liever niet geloofde.

‘Moeder,’ zei Bruno, op haar af stappend, ‘waarom is dit? Wat doet Maria met mijn spullen?’

‘Ze pakt ze in,’ legde moeder uit.

‘Pakt ze in?’ vroeg hij. Snel ging hij de gebeurtenissen van de afgelopen paar dagen na om te zien of hij erg ondeugend was geweest of hardop de woorden had gezegd die hij niet mocht zeggen en daarom werd weggestuurd. Maar hij kon niets bedenken. Eigenlijk had hij zich de laatste dagen tegenover iedereen heel keurig gedragen en kon hij zich niet één keer herinneren dat hij trammelant had veroorzaakt.

‘Waarom?’ vroeg hij toen. ‘Wat heb ik gedaan?’

Moeder was ondertussen haar eigen slaapkamer binnengelopen, maar Lars, de butler, was daar bezig om ook haar spullen in te pakken. Ze zuchtte en wierp getergd haar handen omhoog voor ze terug naar de trap stevende, gevolgd door Bruno die het er niet zomaar bij liet zitten.

‘Moeder,’ drong hij aan. ‘Wat is er aan de hand? Gaan we verhuizen?’

‘Kom met me mee naar beneden,’ zei moeder en ging hem voor naar de grote eetkamer waar vorige week de Furie te eten was geweest. ‘Daar kunnen we praten.’

Bruno rende naar beneden en liep haar op de trap zelfs voorbij zodat hij al in de eetkamer zat toen ze binnenkwam. Hij keek haar even aan zonder iets te zeggen en dacht bij zichzelf dat ze zich die ochtend zeker niet goed had opge-

maakt omdat haar oogleden roder waren dan normaal, net als die van hem als hij trammelant had veroorzaakt, en daarvoor straf had gekregen en het op huilen was uitgelopen.

'Je hoeft niet bang te zijn, Bruno,' zei moeder, terwijl ze in de stoel ging zitten waar de mooie blonde vrouw die met de Furie was meegekomen had gezeten en die naar hem had gezwaaid toen vader de deuren dichtdeed. 'Eigenlijk zou je kunnen zeggen dat het één groot avontuur wordt.'

'Wat dan?' vroeg hij. 'Word ik weggestuurd?'

'Nee, jij niet alleen,' zei ze en een moment leek het of ze moest lachen maar van gedachten veranderde. 'Wij allemaal. Je vader en ik, Gretel en jij. Alle vier.'

Daar dacht Bruno over na en hij trok een rimpel in zijn voorhoofd. Hij vond het niet erg als Gretel werd weggestuurd want ze was toch een hopeloos geval dat hem alleen maar last bezorgde. Maar dan was het wel een beetje oneerlijk dat zij allemaal mee moesten.

'Maar waarheen?' vroeg hij. 'Waar gaan we precies naartoe? Waarom kunnen we niet hier blijven?'

'Je weet toch hoe belangrijk vaders werk is?' begon moeder.

'Ja, natuurlijk,' zei Bruno knikkend, omdat er altijd zoveel bezoekers kwamen – mannen in prachtige uniformen, vrouwen met typemachines waar hij niet aan mocht zitten met zijn vieze vingers – die altijd heel beleefd waren tegen vader en tegen elkaar zeiden dat hij een man was om in de gaten te houden en dat de Furie grote plannen met hem had.

'Nou, soms, als iemand heel erg belangrijk is,' ging moe-

der door, 'vraagt zijn baas hem om ergens anders naartoe te gaan omdat daar heel bijzonder werk gedaan moet worden.'

'Wat voor werk?' vroeg Bruno, want als hij eerlijk was – wat hij altijd probeerde te zijn – wist hij eigenlijk niet precies wat voor werk vader deed.

Op school hadden ze het een keer over hun vaders gehad en Karl had verteld dat zijn vader groenteman was, wat klopte wist Bruno omdat hij de groentewinkel in het centrum had. En Daniël had verteld dat zijn vader leraar was, wat ook klopte omdat hij les gaf aan de grote jongens bij wie je altijd maar beter uit de buurt kon blijven. En Martin had verteld dat zijn vader kok was, wat klopte omdat hij Martin soms van school afhaalde en dan droeg hij altijd een witte kiel en een geruite schort alsof hij zo uit de keuken kwam.

Maar toen ze aan Bruno vroegen wat zijn vader deed opende hij zijn mond om dat te vertellen maar realiseerde zich toen dat hij dat zelf niet wist. Het enige wat hij wist te zeggen was dat zijn vader een man was om in de gaten te houden en dat de Furie grote plannen met hem had. En, o ja, dat hij ook een prachtig uniform droeg.

'Heel belangrijk werk,' zei moeder die even aarzelde. 'Werk dat alleen door een heel bijzonder iemand kan worden gedaan. Dat begrijp je toch wel?'

'En moeten we allemaal mee?' vroeg Bruno.

'Maar natuurlijk,' zei moeder. 'Je zou toch niet willen dat vader in zijn eentje daarnaartoe ging en daar helemaal alleen zou moeten zitten?'

'Nee, dat niet,' zei Bruno.

'Vader zou ons allemaal vreselijk missen als we niet bij hem waren,' voegde ze eraan toe.

'Wie zou hij het meeste missen?' vroeg Bruno. 'Mij of Gretel?'

'Hij zou jullie allebei evenveel missen,' zei moeder want ze was een groot voorstander van gelijke behandeling, wat Bruno respecteerde, vooral omdat hij wist dat hij eigenlijk haar lievelingetje was.

'Maar ons huis dan?' vroeg Bruno. 'Wie past erop als wij weg zijn?'

Moeder zuchtte en keek de kamer rond alsof ze die misschien nooit meer zou zien. Het was een heel mooi huis met wel vijf verdiepingen, als je het souterrain meerekende waar kokkie al het eten bereidde en Maria en Lars ruzie maakten aan tafel en elkaar uitscholden voor dingen die je niet mocht zeggen. En als je er het zolderkamertje boven in het huis met de schuine ramen bij optelde waar Bruno over heel Berlijn kon uitkijken als hij op zijn tenen stond en zich stevig vasthield aan het kozijn.

'Voorlopig moeten we het huis afsluiten,' zei moeder. 'Maar ooit komen we hier weer terug.'

'En kokkie dan?' vroeg Bruno. 'En Lars? En Maria? Blijven die hier niet wonen?'

'Die gaan met ons mee,' legde moeder uit. 'Maar nu genoeg gevraagd voor vandaag. Misschien moest je maar eens naar boven gaan en Maria helpen met je spullen inpakken.'

Bruno stond op maar ging nergens naartoe. Er waren nog een paar vragen waar hij antwoord op wilde hebben voor hij

het onderwerp naast zich neer kon leggen.

‘En hoe ver is het?’ vroeg hij. ‘Het nieuwe werk, bedoel ik. Is het verder dan een kilometer?’

‘Lieve help,’ zei moeder lachend, maar het was een vreemd soort lachen omdat ze niet blij keek en zich van Bruno afwendde alsof ze niet wilde dat hij haar gezicht zag. ‘Ja Bruno,’ zei ze. ‘Het is verder dan een kilometer. Heel veel verder, om je de waarheid te zeggen.’

Bruno’s ogen werden groot en zijn mond viel open. Hij voelde hoe zijn armen zich naar opzij uitstrekten wat ze altijd deden als iets hem verraste. ‘U bedoelt toch niet dat we uit Berlijn weggaan?’ vroeg hij terwijl hij naar lucht hapte en de woorden naar buiten perste.

‘Ik ben bang van wel,’ zei moeder bedroefd knikkend met haar hoofd. ‘Het werk van je vader is...’

‘Maar school dan?’ zei Bruno, haar in de rede vallend, wat niet mocht maar wat hem deze keer waarschijnlijk niet kwalijk genomen zou worden. ‘En Karl en Daniël en Martin? Hoe weten die waar ik ben als we samen iets willen doen?’

‘Je zult je vrienden voorlopig gedag moeten zeggen,’ zei moeder. ‘Maar over een tijdje zie je ze vast weer. En val je moeder niet in de rede als je blijft als ze tegen je praat,’ voegde ze eraan toe, want ook al was dit vreemd en onwelkom nieuws, dan was dat nog geen reden voor Bruno om de beleefdheidsregels te overtreden die hem waren bijgebracht.

‘Ze gedag zeggen?’ vroeg hij terwijl hij haar stomverbaasd aanstaarde. ‘Ze gedag zeggen?’ herhaalde hij sputterend alsof zijn mond vol koekjes zat die hij heel fijn had gekauwd

maar nog niet had doorgeslikt. 'Karl en Daniël en Martingedag zeggen?' vervolgde hij met een stem die gevaarlijk dicht op schreeuwen begon te lijken, wat niet mocht in huis. 'Maar dat zijn mijn drie beste vrienden voor altijd!'

'Ach, je krijgt wel nieuwe vrienden,' zei moeder en maakte een wegwerpgebaar met haar hand alsof het voor een jongen makkelijk was om drie beste vrienden voor altijd te krijgen.

'Maar we hadden een heleboel plannen,' protesteerde hij.

'Plannen?' vroeg moeder en trok een wenkbrauw op. 'Wat voor plannen?'

'Dan zou ik het verklappen,' zei Bruno, die niet precies wilde zeggen waar die plannen over gingen en ook niet dat ze een hoop trammelant zouden veroorzaken, vooral over een paar weken als de zomervakantie begon en ze zich niet alleen maar hoefden bezig te houden met plannen bedenken maar ze eindelijk ook eens konden uitvoeren.

'Het spijt me, Bruno,' zei moeder, 'maar je plannen zullen moeten wachten. We hebben geen keus.'

'Maar moeder!'

'Bruno, zo is het genoeg,' zei ze, maar nu klonk ze kortaf en stond ze op als teken dat ze meende wat ze zei. 'Mijn hemel, nog maar een week geleden klaagde je dat hier de laatste tijd zoveel dingen waren veranderd.'

'Nou, ik vind het niet leuk dat we nu 's avonds alle lichten uit moeten doen,' gaf hij toe.

'Iedereen moet dat,' zei moeder. 'Het is voor onze veiligheid. En wie weet, misschien lopen we minder gevaar als we

verhuizen. Ga nu maar naar boven om Maria te helpen inpakken. We hebben niet zoveel tijd als ik had gewild om alles voor te bereiden, dankzij sommige mensen.’

Bruno knikte en liep bedroefd de kamer uit. Hij wist dat ‘sommige mensen’ een grotemensenuitdrukking was voor ‘vader’, eentje die hij zelf niet mocht gebruiken.

Langzaam klom hij de trap op met een hand op de leuning, terwijl hij zich afvroeg of het nieuwe huis in de nieuwe stad waar het nieuwe werk was ook zo’n fijne trapleuning zou hebben om van af te glijden als deze. Want de trapleuning in dit huis liep helemaal van de bovenste verdieping – net buiten het zolderkamertje waar hij, als hij op zijn tenen stond en zich stevig vasthield aan het kozijn, over heel Berlijn kon uitkijken – tot aan de begane grond, vlak voor de twee enorme eiken deuren. Bruno vond niets heerlijker dan helemaal boven op de leuning te gaan zitten en luid gierend het hele huis door te roetsjen.

Dan gleed hij van de bovenste verdieping naar die daaronder, waar de kamer van zijn vader en moeder was, en de grote badkamer, waar hij sowieso niet mocht komen.

Dan naar de verdieping daaronder, waar zijn eigen kamer was, en ook die van Gretel, en de kleine badkamer waar hij minder vaak kwam dan eigenlijk zou moeten.

Dan door naar beneden, waar je van het eind van de trapleuning viel en op je twee voeten moest landen anders werden er vijf punten afgetrokken en moest je weer van voren af aan beginnen.

De trapleuning was het fijnste van het huis – dat én dat

grootvader en grootmoeder zo dichtbij woonden – en toen hij daaraan dacht vroeg hij zich af of zij ook meegingen naar het nieuwe werk, hij nam aan van wel omdat je ze moeilijk achter kon laten. Gretel kon iedereen missen omdat ze een hopeloos geval was – ze kon veel beter hier blijven om op het huis te passen – maar grootvader en grootmoeder? Nou, dat was heel wat anders.

Bruno ging langzaam de trap op naar zijn kamer, maar voor hij naar binnen ging keek hij nog even naar beneden en zag dat moeder vaders werkkamer in liep, die tegenover de eetkamer lag – en die Verboden Terrein was. Altijd. Zonder Uitzondering – en hij hoorde haar hard tegen hem praten tot vader nog harder begon te praten dan moeder kon praten, wat een einde aan het gesprek maakte. Toen ging de deur van de werkkamer dicht en kon Bruno niets meer horen dus leek het hem een goed idee om terug naar zijn kamer te gaan om zelf zijn spullen in te pakken, want anders trok Maria misschien alles zonder erbij na te denken zomaar uit de kast, zelfs de dingen die hij achterin had verstopt en die van hem waren en waar niemand aan mocht komen.

2

Het nieuwe huis

Toen hij het nieuwe huis voor het eerst zag werden Bruno's ogen groot, viel zijn mond open van verbazing en gingen zijn armen weer naar opzij. Alles eraan leek precies tegenovergesteld aan hun oude huis en hij kon niet geloven dat ze daar ook echt gingen wonen.

Het huis in Berlijn stond in een rustige straat, een straat waaraan nog een paar andere grote huizen stonden, wat een leuk gezicht was omdat ze bijna hetzelfde waren als zijn huis maar niet helemaal, en daar woonden andere jongens met wie hij speelde (als het vrienden waren) of bij wie hij uit de buurt bleef (als het pestkoppen waren). Het nieuwe huis stond helemaal alleen op een kale, verlaten plek en nergens waren andere huizen te zien, wat betekende dat er geen andere gezinnen in de buurt waren en geen andere jongens om mee te spelen, geen vrienden en geen pestkoppen.

Het huis in Berlijn was enorm groot en ook al woonde hij